

Universitätsbibliothek Wuppertal

Davidis Ruhnkenii Opuscula Varii Argumenti, Oratoria, Historica, Critica

Ruhnken, David

Lugduni Batavorum, 1823

Praefatio ex editione C. Velleji Paterculi

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-1677](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-1677)

PRAEFATIO

EX EDITIONE

C. VELLEJI PATERCULI.

Quod a veterum scriptorum editoribus, qui criticam rationem sequantur, jure postulatur, ut in praefatione accuratam Codicum et Editionum, quarum in lectionum judicio sit auctoritas, historiam contineant, id nobis in summa faciendi voluntate facere non licet. Est enim unus tantum hujus scriptoris Codex, una, quae auctoritatem habeat, Editio. Unicus ille, et ne integer quidem MStus, qui Vellejum conservavit, sub renascentium literarum tempus, in coenobio Murbacensi repertus est; ex quo summa diligentia et pari fide per Beatum Rhenanum, felicem bonis libris proferendis virum, expressa Editio prodit Basileae apud Jo. Frobenium 1520. fol. De Codice ita scribit Rhenanus: *Non satis erat, vetustatem utilissimum opus initia suo truncasse, nisi fine etiam suo mutilaretur: ut nihil dicam de vitis, quibus in medio foedissime deformatum est. — Meus codex et unicus erat, et mendosissimus. Ausim jurare, cum, qui illum descripserat, ne verbum quidem intellexisse: adeo omnia erant confusa absque ullis punctis aut distinctionibus, etc.* In tanta igitur mendorum multitudine cum facile aliquid Rhenani, quamvis in membranarum legendis exercitatus, oculos fefellisset, Jo. Albertus Burerius recentem a prelo Vellejum iterum

ad

ad eundem Codicem, qui adhuc penes Frobenium
 esset, exegit, et discrepantes lectiones, quas eno-
 tasset, Rhenani editione subiecit, tanta religione hac
 in re versatus, ut singulas syllabas minuta et anxia
 diligentia ad calculos vocaret. Quo magis miror,
 quid in mentem venerit Grutero ad Vellej. II. 49.
 et 68. fraudis nescio cujus suspicionem jacere; quan-
 quam reperti sunt, qui hujus judicii levitatem temere
 sequerentur, Burmannus ad Vell. II. 22. et in praef.
 et Fabricius in Bibl. Lat. T. II. p. 18. Equidem
 saepe optavi, ut mihi Codicis iterum inspiciendi fa-
 cultas contingeret, non quod me multa, quae Rhe-
 nani et Burerii diligentiam fugissent, inventurum spe-
 rabam, sed quo certius hominum de literis bene me-
 ritorum fides confirmaretur. Quin etiam amicis qui-
 busdam Alsatis negotium dedi, ut, si Codex Murba-
 censis adhuc superesset, studiose inquirerent. Sed
 nullum inventum esse nuntiarunt, sive jam olim mala
 manu ablati sit, quoniam nec Montfauconius, Co-
 dices Murbacenses recensens, Bibl. Biblioth. T. II.
 p. 1175. ullam ejus mentionem fecit, sive nuper ad-
 modum perierit in monachorum ex sede Murbacensi
 in Gebenwilarensis migratione, de qua videndus Ger-
 bertus Itin. Alemann. p. 366. Nec alius dum prae-
 ter hunc MStus repertus est, nisi quod Labbeus Bibl.
 Nov. MSS. p. 167. ex nescio qua bibliotheca me-
 morat *Velleji Paterculi Librum priorem integrum.*
 Cujus rei fides sit penes auctorem. Sic Murbacensi
 Codice oculis nostris subtracto, relinquebatur, ut
 Rhenani et Burerii non dubia fide staremus. Quorum
 etiam Notas, singulis paginis veteris scripturae testi-

monium exhibentes, sub textum revocavimus, aliorum interpretum annotationibus ad libri calcem rejectis. Hactenus de Editione Rhenani, non solum principe reliquarum omnium, sed una etiam propter fidem et integritatem digna, cui nomen editionis tribuatur. Cum autem in hac editione innumerabiles loci, qui correctione indigerent, superessent, ut quisque mox ad Vellejum edendum accessit, ita ejus textum pro captu suo vel meliorem fecit, vel corrupit. Quorum editiones, etsi nullum suffragii jus habentes, tamen ideirco inspiciendae sunt, ut, quid quisque correctorum Vellejo vel profuerit, vel obfuerit, cognoscatur. Primus, quantum indagare potuimus, in Vellejo aliquid mutare instituit Junta, a nemine superiorum interpretum adhibitus, cujus cura Vellejus accessit Justino et Nepoti, Florentiae 1525. 8. Huic successit Michael Vascosanus, Vellejum addens Appiani Alexandrini versionem Latinae, Paris. 1538. fol. cujus item nulla ratio habita est ab interpretibus Velleji. Horum conjecturas diligenter commemoravimus, sicut alii ante nos fecerant in Bonhommaeo et Gryphio, qui et ipsi nonnihil in Vellejo novarunt. Sed hi omnes priscam lectionem parce et modeste tentarunt. Mox exortus est, qui tot ac tantis primae editionis salebris offensus, insigni temeritate, prope novum et a Rheniano diversum Vellejum protruderet, ac nihil moratus corruptae lectionis vestigia, id, quod ab omnibus intelligi posset, dandum existimaret. Quae Velleji editio subjecta est Scriptoribus Historiae Augustae, ante Erasmi cura edita, et mox repetita Basileae, apud Frobenium, a. 1546. fol. non

g. 1542. ut bis per errorem scribit G. Vossius ad Vell. II. 3. et 75. Burmanno causam praebens editionis, quae nulla esset, quaerendae. Titulus hic est: *Vitae Caesarum, quarum scriptores hi, C. Suetonius Tranquillus, Aelius Spartianus, etc. Annotationes D. Erasmi Rot. et Bapt. Egnatii in vitas Caes. Accesserunt in hac editione Velleji Paterculi libri II. ab innumeris denuo vindicati erroribus. Basileae apud Froben. 1646.* Quem titulum per festinationem legentes Vossius et Burmannus, quod de Scriptoribus H. A. ab Erasmo castigatis dicitur, etiam ad Vellejum, qui post accessit, traxerunt. Enimvero Erasmus ignoret oportet, qui talem ei recensionem tribuat. Quis enim minus conjectandi libidini indulsit, aut quis antiqua monumenta tractavit religiosius? Puteanus ad II. 25. inter Velleji corruptores nominat Heleanum quendam, mihi incognitum; *quod depravit Heleanus, sive quisquis alius posterioribus editionibus manum admovit.* Sed quicumque Basileensi illi editioni praefuit, fatearis necesse est, acutum et perdoctum hominem fuisse, in quo nihil, nisi effrenatam, de qua diximus, audaciam reprehendas. Cum igitur haec editio, si minus Velleji manum, at certe quod intelligi posset, exhiberet, quis miretur, eam a doctis indoctisque cupide arreptam esse, Rhenaniam autem, tot ulceribus scatentem, prorsus neglectam? Immo, quod magis mirere, sequentes Velleji Editores, etiam qui Critici dici haberique vellent, hanc adulterinam prae sincera Rhenani expresserunt. Jactat quidem Burmannus, se Vellejum ad primam Rhenani editionem exegisse. Sed res non apparet.

Ipse

Ipsè quoque Basileensem interpolationem plerisque locis secutus est, satis habens, primae editionis lectiones, quae in textu poni debebant, in notis commemorasse. Quo magis necessarium duxi, verum et germanum Vellejum, qualis in Rhenani editione prodit, tandem aliquando reducere. Quanquam vereor, ne mihi interdum irascantur artis criticae expertes, qui Velleji textum multis locis mendosiorè, quam erat in Burmanniana et aliis Editionibus, dederim. Sed sic facere Editorem conveniebat, qui non hominum eruditorum somnia dare vellet, sed prima editione, quae ad unius Codicis exemplum formata esset, per omnia sequenda, summam lectionis veritatem quaerere statuisset. Ne orthographiam quidem, quamvis saepe vitiosam, mutare ausus sum, recte, ut opinor, iudicans, in scriptore, qui ex uno tantum Codice prodisset, nullam religionem posse nimiam videri. Nec tamen ita me primae editioni quasi in servitutum addixi, ut emendationibus sive aliorum, sive meis, tam liquidis et certis, ut qui dubitet, stuporis notam subeat, locum in textu denegarem. Tum autem diligenter vetus lectio indicata est, ut, qui novam minus probet, ingenio suo fruatur. Quoniam vero de Junta, Vascosano, et Editore Basileensi dicere incipimus, non alienum videtur, de reliquis etiam, qui in Vellejo recensendo elaborarint, iudicium nostrum interponere. In his alii nullum fere operae pretium fecerunt, ut Schegkius, Popma, Gruterus, Boeclerus. Quorum postremum, si mei res arbitrii fuisset, hac editione prorsus exclusissem, quod dudum explosa est a viris doctis, inprimis a Ci. Ernesto in

pulcherrima praefatione ad Tacitum p. 49. eorum stultitia, qui Historicos politica ratione interpretentur. Alii de Vellejo praeclare meriti sunt, ut Acidalius, Puteanus, Lipsius, Vossius, Heinsius. Acidalianum nomen gravi invidia laborat, praesertim apud eos, qui nihil in Veterum libris emendandis ingenio, omnia MStorum auctoritati, tribui velint. Neque ego negaverim, Acidalium, juventutis aestu ablatum, multa in notis ad Vellejum, quorum ipsum postea poenituerit, effudisse. Sed idem tot tam desperata Velleji vulneta tanta felicitate sanavit, ut facile appareat, eum, si ad maturitatem pervenire potuisset, majorem reprehensoribus suis Criticum futurum fuisse. Puteano, cultissimi ingenii viro, quicquid bonae frugis Aldus Nepos attulit, sublectum esse, Aldi ignavia credibile facit. Sed ut iste ab avita paternaque virtute descivit, ita Gerardus Vossius se dignissimum tanto patre filium in Vellejo edendo praestitit. Omnium tamen Velleji interpretum longe longaque principem pono Justum Lipsium, cujus miram sagacitatem in vitis odorandis, et parem solertiam in iisdem tollendis, non dubitem Critices studiosis, tanquam praeclarum hujus artis exemplum, commendare. Nec Heinsii in praef. judicium discrepat a meo: *Lipsius tot conjecturis pulcherrimis Paterculum emaculavit, ut, cum ubique sit in scriptis felix ac praestabilis, hic tamen semet videri possit post se reliquisse.* At Burmannus hunc principatum Heinsio detulit. In quo judicio plus, quam deberet, Heinsiani nominis favor, et Lipsiani odium, valuit. Nos aequi simus, et suam cuique laudem tribuamus.

Fuit

Fuit Heinsius omnium, qui fuerunt, et erunt post-hac, in poëtis Latinis tractandis felicissimus. Sed haec tantopere celebrata felicitas illum destituit in prosae orationis scriptoribus, Vellejo, Petronio, Curtio, Tacito, aliis. Ac, si dicendum, quod res est, discrimen inter sermonem prosaicum et poëticum non satis videtur tenuisse. Qui enim in accurata ejus rei scientia fieri potuisset, ut tot formas poëticas Vellejo, et aliis, quos nominavi, scriptoribus obtruderet? Longius a Lipsii laude abest ultimus omnium Velleji Editor, Petrus Burmannus, praesertim in eo scriptore recensendo, in quo, propter crebras corruptelas, res omnis ad acumen criticum, quo illum minus valuisse scimus, rediret. Sed quid quisque boni ad Vellejum contulerit, perspicue apparebit ex notis nostris, ubi veras singulorum emendationes commemoravimus, falsas, quas refutare longum et molestum erat, silentio nostro condemnavimus. Hactenus de Velleji Editoribus, et nostrae editionis ratione. Sequitur, ut de ipso Vellejo aliquid dicamus. Praenomen Velleji incertum fecit Rhenanus, in titulo libri *P.* in ipso libro *C.* edens. Sed *C.* a Rhenano in Codice inventum arbitror, propterea quod, si *P.* reperisset Burerius, id pro diligentia sua non videretur praetermissurus fuisse. Rhenanus autem in titulo *P.* edidit, non Codicem, sed Tacitum Ann. III. 39. secutus. Ego *C.* praeferam, commune cum avo praenomen, quod non minus facile apud Tacitum in *P.* abire potuit, quam in *M.* apud Priscian. VI. p. 706. Nec dubitem assentiri Rhenano in Vita Velli et Lipsio, *P.* Vellejum, legatum exercitus in Thracia,

ela, cujus Tacitus l. c. mentionem facit, eundem statuentibus C. Vellejo, historiae scriptori. Profecto qui familiae suae dignitatem ostentaturus, in tali compendii brevitate locum invenit tritavi, atavi, avi, patris, patruum, fratris, laudandi, quomodo cognatum alium, praesertim exercitus ducem, si ullus tum praeter se et fratrem fuisset, silentio praeteriisset? Quod autem Ryckius, eumque secutus Cl. Ernestus objiciunt, nihil de expeditione, quam Tacitus Vellejo tribuit, in ejus historia reperiri, facilis ac prompta responsio est, ejus rei narrationem justo historiae operi, quod toties promittit, servatam esse. Majoris momenti est quaerere, quid tandem Vellejum impulerit, ut, cum in priore historiae parte tot liberi spiritus documenta dedisset, in posteriore se ad humilem et servilem Tiberii adulationem demitteret? Utrum id gratiae captandae causa fecerit, an metu diri tyranni subactus? Heinsius in epistola ad Casp. Fagelium, et Perizonius Anim. Hist. cap. VI. p. 211. sibi persuaserunt, Vellejum hoc opusculum non alia de causa scripsisse, nisi ut Tiberii, Sejani, et aliorum hominum primariorum gratiam aucuparetur. Verum quis credat, Vellejum tam stultum fuisse, ut, cum ad Tiberii amicitiam arreperere constituisset, id non compendiarium via faceret, libello, ut hoc utar, de rebus gestis Tiberii scribendo, sed antequam ad Tiberii laudes perveniret, per mille ambages infinita seculorum spatia pervagaretur? Addit Heinsius, eundem non alio consilio res Romanas a Trojano excidio et erroribus Aeneae, qui Juliae nobilitatis auctor fuisset, ad tempora sua deduxisse, nisi ut apud Ti-

berium, qui adoptione in gentem Juliam transisset, gratiosus fieret. Sed hoc est fingere, non demonstrare. Nos, unde Vellejus historiam orsus sit, nescimus, initio primi libri intercepto. Atqui, si Trojanorum errores memoravit, id fecit eo consilio, quo Graecorum errores attigit, ut civitatum ab illis conditarum primordia demonstraret. Levior est Barthii ratio, nec digna, quae refellatur, cui Advers. LX. 6. Vellejus *tantum praeconem Romani nominis agere videtur, ut eo solo fine scripsisse videri possit.* Si igitur haec adulatio a nullo gratiae profecta est aucupio, relinquitur, ut saevi et suspicacis domini metu sit expressa. A qua necessitate adulandi causas Tacitus etiam repetit Ann. I. 1. forte Vellejum respiciens: *Tiberii, Cajique, et Claudii, ac Neronis res, florentibus ipsis, ob metum falsae.* Dicat aliquis cum Lipsio Epist. Quaest. V. II. *Vera scribere si non licuit, falsa non debuit. Nemo silentii causam reddit.* At sic Vellejo in otio inertissimo consenesendum fuisset; qualis vita magnis et gloriae cupiditate incensis ingeniis mors est; neque historia Romana attingenda. Et quis tam hospes est in Caesarum historia, quin sciat, ipsum silentium probis doctisque viris crimini fuisse? Haec tam misera scriptorum sub tyrannis conditio facit, ut si minus excusandum, certe lenius accusandum, Vellejum arbitrer, praesertim cum ejusdem culpa socios habeat, ne de poetis dicam, Valerium Maximum, Senecam, Curtium, utrumque Plinium, Quinctilianum, et alios. Atque hanc sententiam, praeter R. Bentejum ad Lucan. I. 33. maturiore aetate idem, qui juvenis alia omnia

senserat, Perizonius in Curtio vind. p. 5. probavit. Alii alia in Vellejo reprehendunt, majore cum iniquitate. Mitto Aldum Nepotem, hominem nullo in his literis sensu praeditum, qui ad II. 52. Vellejum non optimum Latinitatis auctorem vocat. Barthio occurrendum est, qui Advers. XVI. 7. et ad Stat. II. Achill. 146. orationis elegantiam Vellejo facile concedens, tamen sibi in eo castrense dicendi genus visus est reperisse. Quam Barthii reprehensionem suam fecit Daunius de amiss. radic. L. L. p. 475. Quis non atrum verborum et locutionum castrensiu[m] indicem, quo talis accusatio confirmaretur, expectasset? At illi ridicule defunguntur duobus exemplis verborum *praescribere* et *praedicere*, pro supra dicere, quorum prius a mala manu Vellejo insertum docuimus ad II. 21. posterius Trogi Pompeji, Columellae, et aliorum auctoritate defendimus. Non minus falsum est, quod Burmannus dicit, Velleji dictionem multum a munditia Augustei aevi descivisse. Id non melius refelli a nobis potuit, quam locutione quaque, de qua talis dubitatio nasci posset, optimorum scriptorum exemplis confirmanda. Alia igitur Velleji vituperatores reprehendant, si volunt, aut possunt: venustum et exquisitum loquendi genus carpere supersedeant, nisi veteris elegantiae inscitiam prodere velint. Rectissime idoneus, si quis alius, hujus rei arbiter, M. A. Muretus ad Cicer. Catil. III. 10. ait, *historiam a Vellejo terse imprimis atque eleganter explicatam esse*. Ne tamen Vellejum simpliciter et sine exceptione laudemus, ultro fatemur,

perinde nobis, ac Burmanno, aliisque multis, nimis frequentatum videri istud acutarum festivarumque sententiarum aucupium, quod in prosam orationem primus invexit Trogius Pompejus, in ligatam Ovidius. Certe plus laudis ab intelligente posteritate tulisset, si hac quoque parte imitatus esset Sallustium suum. Hunc enim unum sibi imitatione effingendum sumsit, ab hoc illud artificium indolis humanae describendae didicit, hujus aemulatione efficax est et brevitate nervosus, ab hoc denique totus ita pendet cum in verbis, tum in orationis structura, ut magnopere mirandum sit, rem tam manifestam viros eruditos fefelisse. Hac imitatione semel animadversa, quo studio nos ad Vellejum, eodem ad Sallustium cognoscendum dedimus. Ac profecto, si forte aliis felicius in Vellejo corrigendo versati videmur: quanquam nobis non tantum sumimus, ut Lipsii felicitatem nos assecutos putemus: veruntamen si Vellejus cura nostra castigatior prodit, illud non tam qualicumque ingenio nostro tribuendum est, quam summae familiaritati cum Sallustio contractae, et perpetuae utriusque scriptoris comparationi. Hic aliquis quaerat, quid sit, quare et Vellejus et ceteri historiarum scriptores, deserto eloquentissimo Livio, sese certatim ad Sallustium imitandum contulerint? Sallustianus fuit, teste Seneca Ep. 114. Arruntius, belli Punici scriptor, qui dudum perit: Sallustiani, qui supersunt, Tacitus, Septimius, Sulpicius Severus, Pseudo-Hegesippus. Nempe ab his omnibus, sicut a Martiale XIV. Ep. 191. habitus est

